

Wyrok z dnia 25 sierpnia 1998 r.

I PKN 262/98

Dyrektorowi nie przysługuje sprzeciw od decyzji uprawnionego organu o odwołaniu go ze stanowiska (art. 63 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych, jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Adam Józefowicz (sprawozdawca), Zbigniew Myszka (autor uzasadnienia).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 25 sierpnia 1998 r. sprawy z powództwa Antoniego Ł. przeciwko Wojewodzie L., Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w L. o unieważnienie decyzji Wojewody L., na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 5 marca 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 5 marca 19898 r. oddalił apelację powoda Antoniego Ł. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Legnicy z dnia 26 listopada 1997 r. [...], oddalającego powództwo o unieważnienie decyzji Wojewody L., odwołującej powoda ze stanowiska dyrektora Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w L.

W sprawie tej ustalono, że w dniu 16 czerwca 1994 r. powód został powołany przez radę pracowniczą Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w L. na stanowisko dyrektora tego przedsiębiorstwa. Natomiast w dniu 8 października 1997 r. powód został odwołany z tego stanowiska na podstawie art. 70 § 2 KP przez Wojewodę L., będącego organem założycielskim Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w L. Odwołanie uzasadniono utratą przez powoda zdolności do zarządzania przedsiębiorstwem i kiero-

wania załogą, z czego wynikały opóźnienia terminów realizowanych inwestycji publicznych, zła jakość wykonywanych robót i brak nadzoru. Od decyzji o odwołaniu powód wniósł sprzeciw do Wojewody L., który podtrzymał swoje stanowisko.

Na tle takich ustaleń Sąd Wojewódzki potwierdził prawidłowość poglądu Sądu pierwszej instancji, że powództwo ze stosunku pracy dyrektora winno być skierowane przeciwko pracodawcy powoda (Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w L.), mającego status przedsiębiorstwa państwowego. Natomiast tryb powołania i odwołania dyrektora regulują przepisy ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o p.p. lub ustawa). Do odwołania dyrektora przedsiębiorstwa państwowego jest uprawniona rada pracownicza (art. 37) lub organ założycielski (art. 37 a tej ustawy), przy czym w zakresie oceny prawnej rozwiązania stosunku pracy dyrektora mają zastosowanie przepisy Kodeksu pracy.

Sąd Wojewódzki przyjął, że organ założycielski skorzystał ze swoich kompetencji do odwołania powoda w trybie art. 37 a ust. 1 ustawy oraz sygnalizował, że w dacie odwołania powoda ze stanowiska w pozwanym przedsiębiorstwie nie działała rada pracownicza, której upłynęła kadencja, a nową radę powołano dopiero pod koniec października 1997 r. Brak działań powoda w celu zachowania terminowego wyboru tego organu samorządu pracowniczego był jednym z powodów odwołania go ze stanowiska. W takich okolicznościach sprawą organem uprawnionym do skutecznego odwołania powoda ze stanowiska dyrektora był Wojewoda jako organ założycielski przedsiębiorstwa.

Równocześnie, skoro przepisy Kodeksu pracy dotyczące stosunku pracy z powołania jednoznacznie wyłączają dopuszczalność orzekania o bezskuteczności odwołania, o odszkodowaniu przewidzianym w razie wypowiedzenia umowy o pracę lub o przywróceniu do pracy pracownika odwołanego ze stanowiska (art. 69 KP), powód nie mógł skutecznie dochodzić roszczeń związanych z odwołaniem go ze stanowiska dyrektora w sposób równoznaczny z wypowiedzeniem umowy o pracę. Sąd Wojewódzki wskazał na utrwaloną judykaturę Sądu Najwyższego, która nie dopuszcza dochodzenia przez pracowników odwołanych ze stanowiska ustalenia, że stosunek pracy z powołania został rozwiązany z naruszeniem przepisów prawa, bądź ustalenia nieważności decyzji organu założycielskiego o odwołaniu ze stanowiska w trybie art. 189 KPC lub na podstawie art. 58 § 1 lub § 2 KC w związku z art. 300 KP.

W kasacji powoda podniesiono zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego przez przyjęcie, że w sprawie nie miały zastosowania przepisy art. 1, art. 37 a, art. 38, art. 58 ust. 2 i art. 63 ustawy o p.p., a jedynie art. 70 § 2 KP, oraz skutkujące nieważnością postępowania orzekanie w procesie przez Sąd Rejonowy, podczas gdy zgodnie z art. 691¹-691⁸ KPC, właściwym do rozpoznania sprawy był „sąd gospodarczy stopnia wojewódzkiego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wstępnie wymaga podkreślenia, że odwołanie pracownika zatrudnionego na podstawie powołania wywołuje podwójny skutek prawny: natychmiastowy - w sferze organizacyjnej - w postaci pozbawienia pracownika stanowiska, na które był powołany; a także w sferze stosunku pracy, gdzie akt odwołania jest równoznaczny z wypowiedzeniem (art. 70 § 2 KP) bądź rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia (art. 70 § 3 KP). Oznacza to, że w wyniku odwołania powód został pozbawiony stanowiska oraz kompetencji dyrektora, przez co w dacie odwołania utracił status kierowniczego organu przedsiębiorstwa państwowego. Już z tego powodu chybiony okazał się kasacyjny zarzut naruszenia art. 691¹-691⁸ KPC, które stosuje się w sprawach o rozstrzygnięcie sporu między radąowniczą a dyrektorem przedsiębiorstwa, albo między organami przedsiębiorstwa a organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór na przedsiębiorstwem. Jeżeli powód w wyniku odwołania ze stanowiska został pozbawiony statusu prawnego kierowniczego organu przedsiębiorstwa państwowego, to nie może być uczestnikiem postępowania nieprocesowego w sprawach z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego, w których zdolność sądową posiada organ przedsiębiorstwa, tj. jego dyrektor (art. 691³ KPC). Powodowi nie przysługiwał zatem sprzeciw w trybie art. 63 ustawy o p.p., jaki służy wyłącznie dyrektorowi przedsiębiorstwa państwowego, a to stanowisko i związany z nim status prawny organu przedsiębiorstwa powód utracił w wyniku i w dacie odwołania.

Nadto dyrektorowi przysługuje sprzeciw z art. 63 ustawy wyłącznie w stosunku do decyzji podjętych wobec przedsiębiorstwa przez organ nadzorczy. Chodzi tu o decyzje podjęte przez organ założycielski w zakresie jego kompetencji do władczego wkraczania w sprawy przedsiębiorstwa (art. 58 ust. 2 ustawy o p.p.). Na podstawie takich decyzji organ założycielski może nałożyć na przedsiębiorstwo obowiązek wy-

konania określonych zadań (art. 60), bądź wstrzymać wykonanie sprzecznej z prawem decyzji dyrektora oraz zobowiązać go do jej zmiany lub cofnięcia (art. 61 tej ustawy). Jednakże do zakresu decyzji podejmowanych w sprawach przedsiębiorstwa nie zaliczają się decyzje co do obsady personalnej stanowiska dyrektora przedsiębiorstwa państwowego, które podlegają zakwestionowaniu wyłącznie w drodze zgłoszenia sprzeciwu według przepisów Rozdziału 8 ustawy o p.p. - („Organy przedsiębiorstwa państwowego”). Z tych regulacji wynika, że od decyzji w sprawach powołania lub odwołania dyrektora przedsiębiorstwa państwowego - sprzeciw przysługuje wyłącznie radzie pracowniczej i to w trybie odsyłającym do art. 63 ustawy (art. 34 ust. 2, art. 37 ust. 5 i art. 45 ust. 4). Samemu dyrektorowi sprzeciw w trybie art. 63 przysługuje wyłącznie od decyzji o zawieszeniu go w czynnościach (art. 41 ust. 2 ustawy). Z przepisów tych wynika, że uprawnienie do złożenia sprzeciwu w sprawach obsady personalnej na stanowisku dyrektora przedsiębiorstwa państwowego wymaga wyraźnej pozytywnej ustawowej podstawy prawnej, a władcze wkraczanie organu założycielskiego wiąże się z dyrektorem jedynie w ten sposób, że może dotyczyć podjętych przez niego decyzji w sprawach przedsiębiorstwa, ale nigdy bezpośrednio jego osoby (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 1995 r., I CRN 17/95, OSNCP 1995 z. 9, poz. 131).

W sprawach dotyczących powołania lub odwołania dyrektora przedsiębiorstwa szczególne i wyraźne regulacje prawne przewidują wniesienie sprzeciwu wyłącznie przez radę pracowniczą i odsyłają do trybu określonego w art. 63 ustawy o p.p., co dyskwalifikuje prezentowaną w kasacji wykładnię, że sprzeciw od odwołania dyrektora ze stanowiska przysługuje pracownikowi odwołanemu ze stanowiska dyrektora przedsiębiorstwa państwowego we własnej sprawie i to w drodze bezpośredniego zastosowania dyspozycji art. 63 ustawy o p.p. Brak pozytywnej regulacji normatywnej przewidującej zgłoszenie przez dyrektora sprzeciwu od decyzji organu założycielskiego o odwołaniu go ze stanowiska, jak też wniesienia przez niego sprawy do sądu o uchylenie takiej decyzji na podstawie przepisów ustawy o p.p. - powoduje, że odwołany dyrektor przedsiębiorstwa nie jest uprawniony do kwestionowania tej decyzji w drodze powództwa o ustalenie jej nieważności (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1993 r., I PZP 1/93, OSNCP 1993 z. 12, poz. 210).

Ocena skutków prawnych odwołania powoda w zakresie jego stosunku pracy jako dyrektora przedsiębiorstwa państwowego możliwa była jedynie na gruncie przepisów Kodeksu pracy. W zakresie rozwiązania pracowniczego stosunku pracy dy-

rektora przedsiębiorstwa państwowego Sąd drugiej instancji trafnie wskazał, że organ założycielski odwołał powoda na podstawie szczególnej - w stosunku do art. 70 § 1 KP - dyspozycji art. 37a ust. 1 ustawy o p.p. Nie miało uzasadnienia prawnego ani racjonalnego twierdzenie, że brak organu, który powołał powoda na stanowisko dyrektora i który był uprawniony do odwołania pracownika ze stanowiska w trybie art. 70 § 1 KP (brak rady pracowniczej nie wybranej na kolejną kadencję w dacie odwołania powoda ze stanowiska), uniemożliwiał odwołanie dyrektora przez organ założycielski w szczególnym trybie określonym w art. 37a ustawy o p.p. Warto przy okazji zasygnalizować, że od decyzji o odwołaniu dyrektora z przyczyn określonych w tym przepisie sprzeciw w trybie odsyłającym do art. 63 tej ustawy nie przysługuje również radzie pracowniczej.

W sprawie nie został naruszony przepis art. 38 ustawy o p.p., który przewiduje rozwiązanie stosunku pracy w trybie i na zasadach określonych w art. 70-72 Kodeksu pracy. Zastosowanie przez organ założycielski trybu określonego w art. 70 § 2 KP wyłączyło dopuszczalność rozpatrywania sporów ze stosunku pracy odwołanego pracownika w części dotyczącej orzekania o bezskuteczności wypowiedzenia, o odszkodowaniu przewidzianym w razie odwołania równoznacznego z wypowiedzeniem stosunku pracy oraz o przywracaniu do pracy (art. 69 pkt 2 KP). W tym zakresie bez znaczenia prawnego byłoby zatem badanie prawdziwości wskazanych przyczyn odwołania powoda ze stanowiska dyrektora pod kątem wypełnienia przesłanek uzasadniających odwołanie w trybie art. 37a ust. 1 ustawy o p.p., skoro negatywne zweryfikowanie wskazanych przyczyn odwołania i tak nie mogłoby prowadzić do podważenia skuteczności prawnej dokonanego odwołania powoda ze stanowiska (w sposób równoznaczny z wypowiedzeniem umowy o pracę).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił kasację na podstawie art. 393¹² KPC.

=====